

РОЗДІЛ 8

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657:338.124.4(477)

Гавриленко В. О.

Черкаський державний технологічний університет

ОБЛІК НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

У статті досліджено необхідність обліково-аналітичного забезпечення в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємств в умовах невизначеності та ризику. Наведено класифікацію ризиків, пов'язаних із підприємницькою діяльністю. Визначено ризики, які фіксує обліково-аналітична система. Розглянуто зв'язок між конкретним видом ризику та джерелами облікової інформації. Наведено форми фінансової та управлінської звітності та облікові реєстри, що містять інформацію для розрахунку й аналізу господарських ризиків. Зазначено алгоритм визначення ризику за даними обліково-аналітичної системи підприємства.

Ключові слова: антикризове управління, ризик, невизначеність, облікова інформація, управлінська звітність, фінансова звітність, показник.

Постановка проблеми. На тлі глобальної економічної нестабільності, динамічно мінливого середовища бізнесу, перманентних фінансових криз проблема банкрутства для структуроутворюючих і базових підприємств країни має особливу вагомість з огляду на те, що вони є детермінантами розвитку економіки та забезпечують її сталий розвиток і стратегічну стабільність.

В умовах жорсткої конкуренції зазначені обставини визначили зростання інтересу з боку наукової спільноти і керівництва підприємств до питань управління ризиком банкрутства для його мінімізації або нівелювання. Особливо актуальними нині є завдання розроблення та впровадження адекватного методичного інструментарію оцінки, страхування й хеджування ризиків банкрутства підприємств, їх можливих наслідків, що дало б змогу в майбутньому мінімізувати втрати для забезпечення динамічного розвитку економіки країни.

Важливу роль в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємств в умовах ризику відіграє обліково-аналітичне забезпечення. Воно є джерелом формування інформаційного забезпечення системи ризик-менеджменту та є інструментом мінімізації ймовірних наслідків ризиків на всіх етапах здійснення господарських процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ризиків господарської діяльності присвячено велику кількість наукових досліджень. Вони спрямовані на ідентифікацію ризиків, їх класифікацію та оцінювання, визначення меж допустимого ризику, дослідження ризику банкрутства. Економічні ризики в економічній системі бухгалтерського обліку докладно висвітлені в монографії З.В. Гуцайлюка [1].

Відображенню ризиків у бухгалтерському обліку присвячено праці І.М. Вигівської [2], Л.М. Пилипенко [3] та ін. Проте дослідження формування інформації в обліку про невизначеність і ризики для забезпечення потреб антикризового управління підприємства майже відсутні.

Мета статті полягає у визначенні ризиків, які можуть знайти своє відображення в обліковій системі підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження дефініції поняття «ризик» та «невизначеність» свідчить, що тривалу наукову диску-

сію з приводу взаємовідношення понять «ризик» та «невизначеність» не скінчено. Так, економісти неокласичної школи (кінець XIX – початок XX ст.) ототожнювали ризик із невизначеністю. Представники неокейнсіанського напрямку (Дж.М. Кейнс, Е. Хансен, Дж. Хікс, Р. Харрод, П. Семюелсон та ін.), навпаки, розрізняли категорії «ризик» і «невизначеність», що пов'язано з умовою: відомі чи ні суб'єкту, що приймає рішення, кількісні ймовірності появи визначених подій.

Якщо ризик характерний для економічних систем із масовими економічними явищами, то невизначеність, як правило, має місце тоді, коли ймовірності наслідків через відсутність статистичних даних за попередні періоди, доводиться визначати суб'єктивно. Слово «ризик» має давнє коріння – у перекладі зі староіталіанської *risicare* означає «наважитися». У словнику С.І. Ожегова ризик визначається як «дія на удачу в надії на щасливий результат», а Я.Д. Вишняков і М.М. Радаєв дають трактування походження слова «ризик», відмінне від синоніма «небезпеки» і далі уточнюють: «Ризик – це невизначеність щодо можливих утрат на шляху до мети» [4].

У сучасній економічній літературі існує безліч поглядів на проблеми ризиків, що породжує різноманітність визначень поняття «ризик», запропонованих різними авторами. Проте, всю цю множину можна поєднати у три типи:

- ризик – це ймовірність відхилення від запланованих результатів (втрати або додаткові прибутки);

- ризик – це невизначеність, що піддається якійсь і/або кількісній оцінці;

- ризик – це дія навмання у ситуації невизначеності в надії на позитивний результат [5].

Сутність невизначеності розглядається в багатьох наукових працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Деякі з них сходяться в думках, що це фундаментальна характеристика недостатнього забезпечення знаннями процесу прийняття економічного рішення щодо певної проблемної ситуації, тобто це невірогідність (наявність фіктивних даних), неоднозначність (нечіткість, неточність), невідомість (часткова або повна відсутність інформації про певну проблемну ситуацію) [6; 7].

Акцентуючи увагу на ключових визначеннях науковців й імперативах нерівноважного розвитку світової економіки, немає потреби доводити об'єктивну різницю між визначеннями понять «ризик» та «невизначеність».

У ситуаціях ризику ми можемо використовувати об'єктивні значення ймовірностей для статистичного прогнозування (ймовірність можна визначити на підставі попереднього періоду), тоді як у ситуаціях із невизначеністю використовується ймовірність як суб'єктивна оцінка можливих наслідків. Рішення, які неможливо запрограмувати, зазвичай приймаються в незвичайних, нестандартних ситуаціях. Більшість реальних господарських рішень знаходиться посередині. Всі рішення приймаються в умовах з наявністю ризикових обставин. Чим вищий рівень управління, тим, як правило, стрілка конкретних рішень схиляється у бік невизначеності та наростання ризику [8].

На тлі нових економічних реалій, у тому числі й з позицій методології міжсистемних трансформацій, виникає об'єктивна необхідність зміни традиційного ставлення до поняття ризику і невизначеності в економічному розвитку як до виключно негативних і прикрих явищ. Для вирішення цих питань необхідне обґрунтування загальнометодологічних альтернатив, які б сформували концептуальний фундамент і дослідницьку програму утвердження нової парадигми економічних знань із дослідження ризиків та невизначеності у контексті сучасних умов антикризового управління.

Слід зазначити, що менеджменту підприємства під час антикризового управління доводиться управляти та приймати рішення в умовах невизначеності, мінливості середовища, конфліктності інтересів, наявності дестабілізуючих чинників і зумовленого ними ризику. Невизначеність у функціонуванні системи господарювання характеризується тим, що вона залежить від багатьох факторів (недосконалої нормативно-законодавчої бази, відсутності чітко визначених цілей та критеріїв оцінки, швидких змін умов господарської діяльності, недостатньої забезпеченості ресурсами, невиконання договірних зобов'язань), які фактично неможливо спрогнозувати в усій повноті та з необхідною точністю.

Управління невизначеністю у господарській діяльності підприємства потребує формування прогнозів та обґрунтування планових величин для забезпечення стабільності його діяльності в короткостроковому та довгостроковому періодах. Невизначеність у процесі здійснення господарських операцій свідчить про наявність імовірності відхилення кінцевого результату від очікуваної величини. Таке відхилення може мати як позитивний, так і негативний ефект [9].

У науковій літературі існує значна кількість класифікацій ризиків. Основним принципом їх класифікації є сфери виникнення ризиків, що передбачає розподіл діяльності підприємства на операційну, інвестиційну та фінансову. Для управління ризиками потрібне не тільки розуміння їх сутності, можливість вимірювання, а й наявна інформація, що дає змогу встановити наявність ризиків у господарській діяльності підприємства. На основі узагальнення наукових думок щодо класифікації ризиків запропоновано виділити ризики, що пов'язані з підприємницькою діяльністю в окрему групу, яка має знайти своє відображення в обліковій системі підприємства.

Під підприємницьким ризиком заведено розуміти ймовірність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів, виникнення додаткових витрат у результаті здійснення господарської діяльності.

Виробничий ризик зумовлений особливостями виду економічної діяльності підприємства та пов'язаний із процесом постачання, виробництва, реалізації, а також з якістю продукції.

Фінансовий ризик – це ризик щодо покриття потреби підприємства в капіталі (кредитний, інфляційний, валютний, відсотковий та депозитний ризики, ризик неплатоспроможності та порушення фінансової рівноваги і розвитку тощо).

Інвестиційний ризик виникає під час прийняття рішень із придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, що не є еквівалентом грошових коштів, (ризик капіталу, портфельний та будівельний, ризик зниження доходності, портфельний ризик тощо).

Комерційний – ризик, пов'язаний з втратами в процесі фінансово-господарської діяльності в результаті змін у кон'юктурі ринку, інших умов (виробничо-технічних, торговельних, майнових, фінансових).

Інноваційні ризики виникають у результаті невизначеності в інноваційній сфері починаючи від розроблення інноваційної ідеї, втілення її в продукт або технології і закінчуючи реалізацією на ринку. Інноваційні ризики включають ризик негативних наукових або ринкових результатів, а також ризик негативних екологічних та соціальних наслідків, проектний ризик.

На практиці аналіз підприємницьких ризиків здійснюється в два етапи:

- 1) якісний аналіз (виявлення ризиків);
- 2) кількісний аналіз – оцінка ризиків на основі абсолютних показників; оцінка ризиків на основі відносних показників.

Завданням якісного аналізу ризиків є виявлення джерел і причин ризиків, етапів і робіт, під час виконання яких виникає ризик. Головна мета якісного етапу – виявити основні види ризиків, що впливають на підприємницьку діяльність.

До основних завдань кількісного аналізу ризиків можна віднести: обчислення числових значень величин ризиків; виявлення можливого збитку; розроблення антикризових заходів [10, с. 77].

На думку деяких науковців, інформаційною базою для проведення економічного аналізу підприємницького ризику слугують: на першому етапі – статистичні, наукові, періодичні джерела; на другому – бухгалтерська звітність, зокрема фінансова [2].

У цілому погоджуючись із цим, слід зазначити, що фінансова бухгалтерська звітність формується після закінчення звітного періоду. Тільки на її підставі розроблювати управлінські антикризові заходи з урахуванням наявних ризиків може бути пізно. Домінантне місце в аналізі господарських ризиків для виявлення ступеня їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства має посідати обліково-аналітична система підприємства починаючи з поточного обліку і закінчуючи звітністю, оскільки вона відіграє важливу роль у функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних його структурних підрозділів, реагуючи на зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Обліково-аналітична система – це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, включаючи оперативні дані і використовуючи для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації шляхом застосування аналітичних і економіко-математичних методів дослідження, що уможлиблює формування інформаційної бази для прийняття адекватних до ситуації рішень [11; 12].

Наведена класифікація ризиків використовується, перш за все, під час вибору загальної стратегії управління ризиками, що пов'язані з підприємницькою діяльністю. На етапі аналізу ризиків для оцінки можливості впливу на той чи інший ризик на конкретному рівні управління і найбільшою мірою – на етапі аналізу і вибору конкретних способів управління ризиками виділено ризики, які фіксує саме обліково-аналітична система.

В умовах антикризового управління основне завдання будь-якого суб'єкта господарювання – навчитися управляти ризиками. Знання факторів ризику дає змогу завчасно вживати певні заходи, які послаблюють їх дію, тому достовірна та своєчасна обліково-аналітична інформація надає можливість спрогнозувати ризики й управляти ними та вжити заходи, що дадуть змогу мінімізувати можливі негативні наслідки їх впливу на результати господарської діяльності підприємства.

Таку інформацію можна отримати з реєстрів обліку, фінансової та управлінської звітності. Як інформаційні джерела для аналізу господарських ризиків нами виділено: рахунки синтетичного й аналітичного обліку, облікові реєстри, а також дані фінансової та управлінської звітності, аудиторські висновки (табл. 1).

Найбільшим джерелом інформації для прогнозування й аналізу господарських ризиків є бухгалтерський баланс (звіт про фінансовий стан). На підставі балансу підприємства як внутрішні, так і зовнішні користувачі інформації можуть оцінити операційний ризик (недостатності оборотних засобів, капіталовкладень, визначити розмір і структуру джерел фінансування, визначити ступінь ліквідності та фінансової стійкості підприємства). Також він дає можливість оцінити фінансовий та інвестиційний ризики.

Якщо на підприємстві відсутні у необхідній формі ліквідні активи, то воно не в змозі виконати свої зобов'язання перед кредиторами. Надмірна наявність оборотних активів може свідчити також про сповільнення обороту коштів, а також про їх неефективне використання.

У разі вибору методу оцінки списання запасів, який не відповідає вимогам ринкового середовища зміна (зменшення) вартості запасів може суттєво збільшити витрати іншої операційної діяльності. Зниження вартості майна підприємства може бути пов'язане не тільки з його використанням у господарській діяльності, а й у зв'язку з крадіжками та нестачами, втратами, що перевищують норми природного убутку. Проведені своєчасно відповідні заходи із запобігання таким фактам можуть попередити появу майнового ризику.

Наявність у підприємства значної безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості у складі її первісної вартості, що не підтверджена резер-

вом сумнівних боргів, впливає на зменшення капіталу шляхом зростання інших операційних витрат, а також створює умови для появи кредитного ризику.

Зростання кредиторської заборгованості означає, що підприємство несвоєчасно розраховується з постачальниками та іншими кредиторами. Ризик полягає у тому, що у підприємства може з'явитися необхідність сплати штрафів, пені, неустойок у разі несвоєчасного або неповного погашення боргових зобов'язань.

Комерційний ризик полягає у збільшенні витрат підприємства, пов'язаних із втратами від псування продукції під час зберігання на складах та під час транспортування, втратами від заміни неякісних товарів; сплатою штрафів, пені, неустойки за порушення умов господарських договорів. Таку інформацію надають залишки по рахунках іншої дебіторської та кредиторської заборгованості.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) надає для аналізу інформацію про доходи, різного роду витрати, рефінансування та чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства. Збільшення собівартості готової продукції у зв'язку з необґрунтованими перевитратами ресурсів призводить до зменшення рентабельності підприємства.

Дані звіту про рух грошових коштів містять інформацію, що необхідна керівництву підприємства для аналізу забезпечення підприємства грошовими коштами для здійснення його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Звіт про власний капітал відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. На його підставі можна встановити відповідність вартості підприємства обсягам його діяльності та прибутковості.

Фінансовий ризик може бути викликаний можливими змінами ставок за кредитами та позиками, а також необхідністю сплати додаткових сум у разі несвоєчасного чи неповного погашення платежів за кредитами та позиками.

Інвестиційний ризик може спровокувати зміна вартості фінансових інвестицій. Вплив ризику для фінансових інвестицій проявляється під час зміни їх поточної ринкової вартості. У цьому разі наслідки ризику можуть спонукати як до збільшення, так і до зменшення поточної вартості фінансових інвестицій і призводити до збільшення інших доходів та інших витрат підприємства (зменшення дивідендів і відсотків по портфельних інвестиціях, непогашення основного боргу і відсотків та ін.).

Інноваційний ризик характеризується зростанням витрат, що виникають унаслідок непрогнозованих ситуацій, які супроводжуються втратами активів підприємства, додатковими витратами на усунення наслідків надзвичайних ситуацій, втратами на відшкодування збитків, нанесених навколишньому середовищу.

Висновки. У результаті вивчення наявних аналітичних засобів виявлення та діагностики господарських ризиків було розроблено аналітичний підхід, що дає змогу на основі форм фінансової й управлінської звітності та облікових реєстрів визначити інформацію, яка необхідна для розрахунку й аналізу невизначеності і підприємницького ризику та виявляти ступінь його впливу на діяльність суб'єкта господарювання.

**Джерела інформаційного забезпечення антикризового управління
для розрахунку й аналізу господарських ризиків**

Ризики підприємницької діяльності	Інформаційні джерела для розрахунку й аналізу господарських ризиків
Фінансовий	План рахунків (30, 31, 33, 36, 371, 375, 38, 42, 47, 50, 60, 63, 684, 74 95), реєстри (журнал 1, відомість 1.1, 1.2, 1.3, журнал 2, розділ 1 журналу 3, журнал 5 і 5А, журнал 6), Баланс (звіт про фінансовий стан) (р. 1410), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2220), звіт про рух грошових коштів (р. 3115, 3116, 3117, 3395), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Майновий	План рахунків (10, 11, 12, 20–22, 26, 25, 26, 27, 30, 31, 33, 34) реєстри (журнал 1, відомість 1.1, 1.2, 1.3, розділ 1 журналу 3, розділ 1 журналу 4, журнал 5 і 5А), Баланс (звіт про фінансовий стан) (р. 1000, 1010, 1020, 1100, 1101–1110, 1165), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2400, 2500, 2515), звіт про рух грошових коштів (р. 3000, 3100, 3260), звіт про власний капітал (р. 4111), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Комерційний	План рахунків (30, 31, 36, 37, 63, 68, 70, 90, 93), реєстри (журнал 1, відомість 1.1, 1.2, розділ 1 журналу 3, журнал 5 і 5А, журнал 6), баланс (звіт про фінансовий стан) (р. 1104, 1125, 1130, 1135, 1165, 1420, 1615, 1620, 1635), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2000, 2050, 2090, 2150), звіт про рух грошових коштів (р. 3000, 3015, 3100), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Виробничий	План рахунків (10, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 80, 91), реєстри (розділ 1 журналу 4, журнал 5 і 5А), баланс (звіт про фінансовий стан) (р.1010, 1101, 1102, 1103), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2050, 2090, 2500, 2515), звіт про рух грошових коштів (р. 3100), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Інвестиційний	План рахунків (10, 14, 352, 52, 72, 96) реєстри (журнал 4, , відомість до журналу 3, журнал 4), баланс (звіт про фінансовий стан) (р.1015, 1035, 1120, 1160) звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2200, 2255), звіт про рух грошових коштів (р. 3200-3290), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Викривлення інформації «людського фактору»	План рахунків (12, 17, 23, 37, 44, 64, 65, 68, 69, 92, 93, 97), реєстри (розділ 1 журналу 3, розділ 1 журналу, відомість 3.2, 3.6, журнал 4, журнал 5 і 5А), баланс (звіт про фінансовий стан) (р.1620,) звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2350, 2355), звіт про рух грошових коштів (р. 3415,), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Інформаційний	План рахунків (10, 11, 12, 13, 15, 20, 23, 37, 39, 44 , 66, 68, 69, 74, 90, 91, 92, 93, 97), реєстри (журнал 2, розділ 1 журналу 3, , відомість 3.1, 3.2, журнал 4, журнал 5 і 5А, журнал 6), баланс (звіт про фінансовий стан) (р. 1000, 1005, 1010, 1100, 1101, 1125, 1130, 1155, 1170, 1420, 1615, 1630, 1635, 1665), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р.2000, 2050, 2090, 2130, 2150, 2180, 2350), звіт про рух грошових коштів (р. 3000, 3015, 3100, 3105, 3110, 3115, 3117, 3190), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Організаційний	План рахунків (10, 23, 37, 68, 69, 91, 92, 93, 97), баланс (звіт про фінансовий стан), реєстри (журнал 4, журналу 3, журнал 5 і 5А) (р.1010, 1125, 1130, 1135, 1155, 1615, 1620, 1625, 1635, 1655), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2050, 2130, 2150, 2180), звіт про власний капітал (р. 4111), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Нормативно-правовий	План рахунків (10, 11, 12, 20, 21, 23, 25, 26, 30, 31, 35, 63, 68, 97), реєстри (журнал 1, відомість 1.1, 1.2, журнал 2, розділ 1 журналу 3, розділ 1 журналу 4, журнал 5 і 5А), баланс (звіт про фінансовий стан) (р. 1000, 1005, 1010, 1100, 1101 – 1110, 1620, 1625), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2240, 2270, 2350, 2355), звіт про рух грошових коштів (р. 3395), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки
Облікової політики	Пояснювальна записка до звітності, наказ про облікову політику
Форс-мажорний	План рахунків (10, 11, 12, 20, 21, 23, 26, 28, 30, 31, 35, 375, 44, 684, 74, 97), реєстри (журнал 1, відомість 1.1, 1.2, журналу 3, розділ 1 журналу 4, журнал 5 і 5А), баланс (звіт про фінансовий стан) (р. 1000, 1010, 1100, 1101 – 1110, 1145, 1165, 1620,), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (р. 2120, 2180, 2240, 2270, 2350,), пояснювальна записка до звітності, дані управлінської звітності, аудиторські висновки

Джерело: складено автором

Список використаних джерел:

1. Гуцайлюк З.В. Економічні ризики: фінансово-обліково-аналітичний аспект : [монографія] / З.В. Гуцайлюк, М.З. Валович, В.М. Вовк [та ін.]. – Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2011. – 200 с.
2. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємництвами ризиками / І.М. Вигівська, І.Л. Грабчук, О.О. Зеленина // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – № 1(31). – С. 46–51.
3. Загородній А.Г., Пилипенко Л.М. Управління ризиками аудиторської діяльності : [навч. посіб.] / А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко. – Львів : Львівська політехніка, 2008. – 128 с.
4. Вишняков Я.Д., Радаєв Н.Н. Общая теория рисков : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Я.Д. Вишняков, Н.Н. Радаев. – М. : Академия, 2007. – 368 с.
5. Минаев Э.С. Панагушин В.П. Антикризисное управление : [учеб. пособие для вузов] / Под ред. Э.С. Минаева, В.П. Панагушина. – М. : ПРИОР, 1999.
6. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента : Т. 1 / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 592 с.
7. Верченко П.І. Ризикологія : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / П.І. Верченко, Г.І. Великоіваненко, Н.В. Демчук. – К. : КНЕУ, 2006. – 176 с.
8. Економічні і фінансові ризики : [навч. посіб.] / Н.А. Герасимчук, Т.В. Мірзоева, О.А. Томашевська ; НУБіП України. – Київ : Компрінт, 2015. – 288 с.
9. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз : [підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / С.З. Мошенський, О.В. Олійник ; за ред. д.е.н. Ф.Ф. Бутинця ; 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2007. – 704 с.

10. Мостенська Т.Л. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства / Т.Л. Мостенська, Н.С. Скопенко // Вісник Запорізького нац. ун-ту. – 2010. – № 3. – С. 72–79.
11. Голячук Н.В. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством / Н.В. Голячук // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 408–410.
12. Штангрет А.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А.М. Штангрет // Вісник Асоціації докторів філософії. – 2015. – № 1. – С. 56–60.

Гавриленко В. А.

Черкасский государственный технологический университет

УЧЕТ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ И РИСКА В УСЛОВИЯХ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Резюме

В статье исследована необходимость учетно-аналитического обеспечения в управлении финансово-хозяйственной деятельностью предприятий в условиях неопределенности и риска. Приведена классификация рисков, связанных с предпринимательской деятельностью. Определены риски, которые фиксирует учетно-аналитическая система. Рассмотрена связь между конкретным видом риска и источниками учетной информации. Приведены формы финансовой и управленческой отчетности и учетные регистры, содержащие информацию для расчета и анализа хозяйственных рисков. Указан алгоритм определения риска по данным учетно-аналитической системы предприятия.

Ключевые слова: антикризисное управление, риск, неопределенность, учетная информация, управленческая отчетность, финансовая отчетность, показатель.

Gavrylenko V. O.

Cherkasy State Technological University

ACCOUNTING OF UNCERTAINTY AND RISK IN THE CONDITIONS OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT

Summary

The article investigates the necessity of accounting and analytical support in the management of financial and economic activity of enterprises in conditions of uncertainty and risk. The classification of risks related to entrepreneurial activity is given. The risks identified by the accounting and analytical system are identified. The relationship between a specific risk type and sources of accounting information is considered. The forms of financial and managerial reporting and accounting registers containing information for the calculation and analysis of economic risks are presented. The algorithm of risk definition according to the accounting and analytical system of the enterprise is indicated.

Key words: anti-crisis management, risk, uncertainty, accounting information, management reporting, financial reporting, indicator.

УДК 657:004.7

Жадько К. С.

Сіліна І. С.

Колеснік Є. О.

Університет митної справи та фінансів

ЕЛЕКТРОННА БУХГАЛТЕРІЯ: ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Автоматизація системи бухгалтерського обліку сприяє швидкості створення, підписання та відправлення важливих документів, що, своєю чергою, забезпечує значну фінансову економію у зв'язку з припиненням використання великої кількості паперу, канцелярських приладів, поштових послуг тощо. Разом із тим підвищуються оперативність і точність облікової інформації, збільшується можливість для проведення більш точного економічного та фінансового стану підприємства. Більшість бухгалтерів великих підприємств вже оцінила переваги використання електронного документообігу. Правильно вибрана бухгалтерська програма забезпечить максимальну ефективність у діяльності підприємства. Статтю присвячено питанню використання програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку українськими підприємствами. Визначено проблеми вибору найбільш надійного програмного забезпечення бухгалтерського обліку. Розглянуто бухгалтерські програми українського виробництва та підприємства, що ними користуються. Визначено майбутні перспективи використання електронної бухгалтерії для підвищення ефективності діяльності підприємств.

Ключові слова: автоматизація, програмне забезпечення, підприємства, електронна форма бухгалтерського обліку, інформаційні технології.

Постановка проблеми. Перехід усіх видів підприємств до електронної форми бухгалтерської роботи призведе до значного розвитку бізнесу в Україні. Більшість українських бухгалтерів готова долучитися до

електронного обміну первинними документами, але вважає, що будуть першовідкривачами у цій сфері. Проте багато відомих компаній України вже активно користуються електронним документообігом.